

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра психології та  
соціальної роботи

**КУРСОВА РОБОТА**

**на тему:**

**«ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО  
НАВЧАННЯ У ШКОЛІ»**

**Виконала:**

студентка групи ПС-21  
Виноградова Тетяна  
Володимирівна

**Перевірив:**

к.психол.н., доцент  
Гіряк А.Н.

**Тернопіль – 2017**

## ЗМІСТ:

|                                                                                                          |           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ВСТУП .....</b>                                                                                       | <b>3</b>  |
| <b>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО АСПЕКТУ<br/>ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ.....</b> | <b>5</b>  |
| 1.1 Готовність дитини до навчання в школі як психолого-педагогічна<br>проблема.....                      | 5         |
| 1.2 Нормативні критерії психологічної готовності дитини до шкільного<br>навчання.....                    | 8         |
| 1.3 Роль мотивації у готовності до шкільного навчання.....                                               | 11        |
| Висновки до розділу 1 .....                                                                              | 14        |
| <b>РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ<br/>ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ.....</b>     | <b>16</b> |
| 2.1 Фізіологічна готовність дитини до навчання у школі.....                                              | 16        |
| 2.2 Особистісна та інтелектуальна готовність до шкільного навчання.....                                  | 20        |
| 2.3 Соціальна готовність дитини до шкільного навчання.....                                               | 24        |
| Висновки до розділу 2 .....                                                                              | 27        |
| <b>РОЗДІЛ 3. ДІАГНОСТИКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО<br/>ШКОЛИ.....</b>                                  | <b>28</b> |
| 3.1. Аналіз і систематика методик виявлення психологічної готовності<br>дошкільника до навчання.....     | 28        |
| 3.2. Програма підвищення психологічної готовності дитини до школи....                                    | 31        |
| Висновки до розділу 3 .....                                                                              | 34        |
| <b>ВИСНОВКИ .....</b>                                                                                    | <b>35</b> |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....</b>                                                                  | <b>38</b> |
| <b>ДОДАТКИ.....</b>                                                                                      | <b>41</b> |
| Додаток А.....                                                                                           | 41        |
| Додаток Б.....                                                                                           | 42        |

## ВСТУП

**Актуальність дослідження.** Початок навчання у школі є одним з найбільш складних періодів у житті дитини, якщо цю проблему розглядати в психологічному плані. Повністю змінюється все життя дитини дошкільника – вона здійснює нові для неї види діяльності, контактує з незнайомими для неї людьми, перед нею ставляться нові вимоги. Цей період є складним через те, що школа наполягає на максимальній мобілізації емоційних, інтелектуальних, фізичних резервів і ставить перед учнями дуже багато різноманітних завдань. Ті навантаження, які здійснюються у школі на дитину можна порівняти з впливом на дорослий організм надзвичайно складних навантажень за інтенсивністю та напруженістю змін, що відбуваються у дитини на перших етапах навчання у школі. Психологічна готовність до навчання – це рівень психічного розвитку дитини, який дозволяє їй легко займатися навчанням і швидко адаптуватись до нових для неї умов життя. Ця тема була, є і буде актуальною оскільки кожна дитина проходить через цей період і це є надзвичайно складно для неї.

Психологічна готовність дошкільників до навчання у школі була важливою проблемою у зарубіжній і вітчизняній науці і тому глобально вивчалася (А.Н. Леонтьєв, Л.І. Божович, Л.С. Виготський, Н.І. Гуткіна, Д.Б. Ельконін, Й. Шванцара). У центрі уваги є: «криза 7 років», основні новоутворення у розвитку дитини (Л.І. Божович, Е.Е. Кравцова, Д.Б. Ельконін, К.Н. Поліванова), емоційно-вольова сфера (Д.Б. Ельконін, Т.І. Шульга), формування мотивації до навчання (А.К. Маркова), ступінь сформованості знань, вмінь та навичок (Т.І. Тарунтаєва), комунікативно-мовленнєвий розвиток (М.І. Лісіна), зв'язок психологічної готовності до школи з навчанням (М.М. Безруких) та інші не менш важливі аспекти.

**Об'єктом дослідження** є вікова психологія дошкільника.

**Предмет дослідження** – особливості психологічної готовності дитини до навчання у школі.

**Мета дослідження** – визначення психологічних особливостей готовності дитини до навчання у школі.

**Завдання дослідження:**

- 1) проаналізувати компоненти психологічної готовності дитини до навчання у школі;
- 2) висвітлити психологічні особливості готовності дитини до школи;
- 3) розкрити сутність понять «готовність» і «психологічна готовність» дітей до школи;
- 4) охарактеризувати психолого-педагогічні аспекти проблеми готовності дитини до навчання в школі;

**Методи дослідження.** Вирішення поставлених завдань здійснювалося за допомогою використання теоретичних методів і методів психолого-педагогічного дослідження: аналіз наукової літератури, порівняння різних підходів і концепцій, теоретичний синтез, класифікація, методологічне узагальнення тощо; *методів обробки отриманих даних*: аналіз даних отриманих в процесі дослідження і їх обробка.

**Теоретико-методологічна основа дослідження:** робота охоплює праці вітчизняних психологів(А.Н. Леонтьєв, Л.І. Божович) і сучасні наукові праці, спираючись на широке коло джерел.

**Теоретичне значення дослідження** полягає у висвітленні особливостей психологічної готовності дітей до школи, а також у зв'язку психологічної готовності з фізичною.

## **РОЗДІЛ 1**

### **ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО АСПЕКТУ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ**

#### **1.1. Готовність дитини до навчання в школі як психолого-педагогічна проблема**

Психолого-педагогічна готовність до навчання у школі формується в дитини послідовно з моменту народження в спілкуванні з старшими й ровесниками, у грі, праці і дошкільному навчанні. Йдеться мова не про дитину, яка збирається йти до школи і яка готова до навчального процесу, а саме про її психологічну характеристику і готовність до нових умов життя у школі. Непідготовлена до школи дитина не може зосередитися на уроці, доволі часто відволікається, не слухає вчителя, не включається в загальний режим роботи класу. У непідготовленої дитини не дуже розвинута зв'язна мова і розумові здібності, вона не вміє задавати питання, порівнювати предмети, явища, виділяти головне; вона не може контролювати собою в деяких ситуаціях. Така дитина буває не дуже ініціативною та не хоче розвиватись. Їй важко дається спілкування з старшими й ровесниками з приводу навчальних проблем, немає цікавості до пізнання.

Готовність до шкільного навчання – сукупність фізіологічних і психологічних особливостей дитини дошкільника, яка забезпечує успішний перехід до структурно організованого шкільного навчання. Дозрівання організму дитини, а точніше, його нервової системи, ступінь розвитку психічних процесів, рівень сформованості особистості – це передумови успішного початку навчання дитини. Складність цього перехідного періоду від дошкільника до учня полягає в тому, що у дитини вже є основні передумови навчання – довільність, способи пізнавальної діяльності, мотивація, комунікативні вміння. Але дитина все ж таки ще дошкільник, який, йдучи в школу, уявляє яскравий, прекрасний та цікавий світ. Дошкільнята та молодші школярі не дуже відрізняються. Суть полягає в

тому, що учні початкових класів все ще продовжують займатись ігровою діяльністю: вони оволодівають навчальною діяльністю як основною тільки до десяти років, тобто приблизно до закінчення навчання у початковій школі, тому вважається, що дошкільники та діти молодшого шкільного віку належать до одного періоду – дитинства. [2 с.7]

До школи йдуть діти з різними рівнями розвитку, але також ще й з різними рівнями підготовки до шкільного навчання. Вчителі кажуть, що першокласників, які були виховані в сім'ї, але не отримали хоч якусь підготовку до школи, вирізняються надмірною рухливістю, незосередженою увагою, відсутністю хоч якогось навичок самообслуговування. [20]

Навчання у школі потребує від дітей вмінь працювати за зразком і слухати та запам'ятовувати навчальний матеріал, який подається, а також хороших організаційних навичок. Таким чином, підготовка дитини до навчання у школі має здійснюватися на рівні систематичного впливу на всі аспекти формування особистості (сенсорне і розумове виховання, морально-етичне, трудове, фізичне, художньо-естетичне). Діяльність дитини є основним фактором її розвитку. [28 с.99]

Початкова школа має надати подальше становлення особистості дитини, цілеспрямований розвиток різних здібностей, формування вміння і бажання вчитися, сприяти її самовираженню в різноманітних видах діяльності, допомогти навчитись зберігати контроль над собою в будь-яких ситуаціях, збереження духовного і фізичного здоров'я. Найпоширеніший засіб виконання цього завдання є створення соціально-побутових умов і зручного середовища перебування дитини в школі. [19 с.150]

Найважливішим аспектом психологічної готовності до навчання у школі є рівень валового розвитку дитини, участь у діяльності класу, вміння пристосовуватись до нових вимог та умов, які пропонуються вчителем і школою. Вчитель має допомогти дітям виконати їхню роботу різного роду, тільки так проявляється процес спільної діяльності в початкових класах, який є необхідним. Тому дитина, йдучи в школу, зобов'язана вміти розрізняти

предмети та їх властивості, тобто володіння чітким і розчленованим сприйняттям є обов'язковим. [6]

Рівень розвитку мови дитини і вміння чітко, послідовно описувати предмети, явища, події, передавати хід думки також визначає її готовність до навчання у школі. Велике значення має гарне орієнтування дитини в часі і просторі. [31 с.32]

Формуванню якостей, необхідних майбутньому школяреві, допомагає система педагогічних впливів, заснованих на корекційній орієнтації дитячої діяльності і педагогічного процесу. Проте, навіть при тому, що в нас є велика кількість теоретичної літератури про підготовку дітей до школи, на практиці досить часто зіштовхуємось з тим, що діти йдуть у школу недостатньо готовими, незважаючи на те, що всі дорослі розуміють значимість і потребу у підготовці дитини до школи. Але дошкільники мають оволодіти спеціальними знаннями. Перш, ніж почати вчитись, треба пройти підготовку. Тому до таких питань як про підготовку до школи варто підходити обережно і розглядати його як структурну задачу всебічного розвитку дитини в період дошкільного дитинства, яка потребує розв'язання. [12]

Психологічна готовність дитини до навчання у школі включає такі компоненти:

- *Мотиваційна готовність* передбачає прагнення дитини до навчання у школі і розвиток її допитливості; навчання виступає як суспільно значима справа;
- *Особистісна готовність* характеризується ставленням дитини до вчителів, однолітків та школи в цілому;
- *Вольова готовність* передбачає здійснення контролю над собою, зіставляючи свою поведінку з еталоном;
- *Інтелектуальна готовність* характеризує певний рівень розвитку пізнавальних процесів(сприймання, увага, мислення, пам'ять і т.д.);

З педагогічної точки зору, щоб бути готовою до школи дитина зобов'язана мати такі вміння і навички, які є пов'язаними з наступними рівнями:

- розвитку мови (уміннями зв'язного мовлення, рівнем сформованості лексичного та граматичного ладу мови, культурою мови, умінням аналізувати звуки та букви);
- розвитку математичних уявлень (має бути високий рівень орієнтування на сенсорні ознаки предметів (колір, форму і величину) та оволодіння способами перцептивних дій, оволодіння кількісними вміннями підрахунку, достатнім ступенем сформованості просторових і часових уявлень).

Крім цього, у дитини мають бути сформований інтерес до навчання, до деяких навчальних вмінь і навичок (планування, організації і контролю дій і діяльності).

## **1.2. Нормативні критерії психологічної готовності дитини до шкільного навчання**

Критерії психологічної готовності дитини до шкільного навчання були, є і будуть актуальною проблемою у житті людства. Щоб добре розуміти поведінку дітей під час переходу від старшого дошкільного віку до молодшого шкільного має існувати діагностична схема, яка зобов'язана містити діагностику новоутворень дошкільного віку та молодшого шкільного. Ця діагностична схема включає п'ять етапів визначення готовності дитини до школи: загальна, інтелектуальна (пізнавальна), мотиваційно-вольова, особистісно-психологічна та соціальна готовність.

### *Загальна готовність дітей до шкільного навчання*

У дитини, яка збирається йти до школи стрімко розвиваються такі фізіологічні системи (нервова, серцево-судинна, ендокринна, опорно-рухова).

Основні критерії цієї готовності до навчання є:

- ступінь біологічного розвитку дитини (зріст, вага, наявність постійних зубів);
- достатній ступінь сформованості психофізіологічних функцій організму;
- стан здоров'я на початок навчання у школі (фізіологічна зрілість);
- діагностика хвороб дитини за попередній рік.

#### *Інтелектуальна готовність дитини до навчання в школі*

Інтелектуальна готовність характеризується і тісно пов'язана з розвитком пізнавальної сфери дитини. Вагомим у цій сфері є подальший розвиток, створення вищих психічних функцій, нових багатофункціональних психологічних систем. Також важливу роль у розумовій готовності до школи відіграє ступінь розвитку наочно-образного і словесно-логічного мислення. Виконання різних інтелектуальних задач в процесі навчання вимагає образного мислення учня, яке формується й розвивається на базі засвоєних ним основних знань про об'єкти, явища та події навколишнього середовища. Основні види мислення:

- наочно-дійове мислення;
- наочно-образне мислення;
- словесно-логічне мислення (у початковій стадії розвитку);

Розумова готовність до шкільного навчання пов'язана з розвитком розумових процесів – можливістю підсумовувати, порівнювати предмети, класифікувати їх, виділяти головні ознаки, слідкувати за причинно-наслідковими зв'язками, робити висновки. Дитині обов'язково потрібні загальні знання з суспільного життя про природу, людей та світ в цілому як основа того, що вони далі вивчать у школі. Однак великий лексичний запас дитини ще не свідчить інтелектуальну готовність дитини до школи. Дошкільник, йдучи в школу, має вже вміти аналізувати, узагальнювати, підсумовувати інформацію, тобто мати добре сформовані пізнавальні процеси. Деякі психічні пізнавальні процеси формуються протягом всього молодшого шкільного віку. У сім років в дитини є добре розвиненим процес

сприйняття, але він у дітей цього віку зводиться лише до впізнавання і називання форми і кольору. [33 с.60]

#### *Мотиваційно-вольова готовність дитини до навчання в школі*

Важливою умовою готовності дитини до постійної роботи є вміння підпорядковувати свої дії виконанню навчальної задачі. Головним елементом вольової готовності є внутрішнє зусилля, потрібне для виконання будь-якої діяльності. Воно є остаточно сформованим до кінця дошкільного віку. Дитина може ставити собі мету, самостійно приймати рішення, спланувати послідовність дій, проявити старання для подолання перешкод, оцінити результат своїх вчинків. Дошкільник має вже вміти стримувати свої імпульсивні дії, збирати свою увагу на якусь задачу, слухати вчителя. Дитині з невисоким ступенем довільності складно усвідомити навчальне завдання, дотримуватися вимог життя у школі, важко контролювати свої емоції та потяги. Мотиваційна готовність до навчання - характеризується бажанням дитини навчатися, сформованістю позиції майбутнього учня. [10 с.19]

#### *Особистісно-психологічна готовність дитини до навчання в школі*

Особистісна готовність до школи — це готовність дитини до інших умов існування, нового ставлення до навколишнього середовища, людей і самого себе, що обумовлене процесом навчання в школі. В самосвідомості дитини виділено два головні компоненти: змістовний (знання і уявлення про себе) та оцінковий (самооцінка). Ці аспекти не можна ділити, а тільки розглядати як одне ціле. Будь-яке судження про себе містить в собі самооцінку. [20]

#### *Соціальна готовність дитини до навчання в школі*

Соціальна готовність – вміння встановлювати відносини з старшими і ровесниками. Ця готовність містить в собі формування у дітей якостей, які допоможуть їй у становленні зв'язків з однолітками, а також у спілкуванні з дорослими. Кожну дитину необхідно діагностувати на її готовність до школи, щоб потім уникнути небажаних складностей в адаптації і в процесі навчання. [29; 11a]

### 1.3. Роль мотивації у готовності до шкільного навчання

Мотиваційна готовність – це готовність дитини до нової для неї соціальної позиції – позиції учня, що базується на прагненні дитини відвідувати школу, бажанні навчатися. Отже, мотиваційна готовність – це, по-перше, бажання дитини оволодіти новим соціальним статусом, а це може статись якщо вона піде у школу, по-друге, діти хочуть бути як дорослі, тобто прагнуть приймати рішення самостійно, але при цьому виконувати вимоги старших, для них бути відповідальним означає мати сформовану, внутрішню позицію школяра”, і, по-третє, – дитина хоче займатись навчальною діяльністю, а не ігровою, хоч друга переважає на цьому періоді, але перша є найбільш вираженою саме на цьому віковому періоді та відокремлює дошкільника від школяра. Тому, можна стверджувати, що мотиваційна готовність – це поєднання двох мотивів: мотиву навчання і соціального мотиву. Формувати мотивацію навчання першокласників досить складно, оскільки вона має певні особливості. Особливості мотивації шестирічок:

- *Ситуативність мотивації*

„Безпосередньодіючі” мотиви займають провідне місце в дітей молодшого шкільного віку. Першокласники не думають ще про майбутнє і тому не ставлять далеких цілей, хочуть якомога швидше закінчити справу і бажають одразу отримати результат. Знання, вміння, навички та формування особистості є результатом навчальної діяльності. Семирічна дитина ще не усвідомлює потребу в перспективних завданнях і тому вони не відіграють важливого значення для неї, тому вчителю потрібно заохочувати дітей до навчання шляхом демонстрування дитині необхідності цих знань, а також за допомогою використання заохочувальних предметів або дій. Якщо матеріал буде поданий не оригінально, то діти втратять інтерес до нього.

- *Нестійкість мотиваційного процесу*

У молодшому шкільному віці мотиваційна сфера дитини ще формується, тому вона не є стійкою. У великій мірі і від першого вчителя також залежить, які мотиви навчання будуть формуватись у дитини.

- *Соціалізація мотивації навчання через авторитет вчителя.*

Найбільш авторитетною особою для дитини в школі є вчитель. Якщо він дав зробити завдання, то я маю це виконати. Вчитель виступає як носій соціальних установок і вимог. Дитина хоче, щоб її похвалили за старання, прагне зробити приємне для вчителя, правильно зробивши завдання. Кожен з учнів намагається отримати похвалу від вчителя, це є своєрідним стимулом у навчальній діяльності. І педагог має прагнути пробудити цікавість до навчання в дітей, а не просто говорити, що це для них необхідно. [28 с.127]

- *Неузгодженість мотивів навчання, що декларуються і тих, що дійсно спонукають діяти (реальнодіючі).*

Першокласник ще не розуміє всіх мотивів. Якщо дитину спитати чому вона вчиться, то вона скаже, що так потрібно. І саме це неусвідомлення не дає змоги дитині зрозуміти для чого дійсно потрібне відвідування школи і навчання.

- Коли першокласники змагаються в них переважає *мотив індивідуальної перемоги* (я за себе), ніж командної (я за клас). Приблизно у третьому класі в дітей починає бути більш вираженим мотив колективної перемоги. Діти стають справжнім колективом.

Л.І. Божович виділила дві групи мотивів навчання:

- соціальні мотиви навчання, тобто бажання дитини спілкуватись з іншими дітьми та з дорослими;
- мотиви, які є пов'язаними з навчальною діяльністю.

Кожен з мотивів в певній мірі присутній в мотиваційній структурі дитини молодшого шкільного віку, кожен з них по-своєму впливає на формування і характер його учбової діяльності. В усіх дітей рівень вираженості і поєднання мотивів навчання індивідуальні. Дитина хоче досягнути успіху, мати хорошу самооцінку, а за це відповідає мотиваційна

готовність дітей до навчання. Кожна дитина має хотіти досягти чогось і це відчуття обов'язково повинне домінувати над боязною невдачі. Для цього їм просто потрібно проявляти менше тривожності і бути впевненим у своїх силах, а також не боятись помилитись. [10 с.19]

Також необхідною умовою для досягнення успіху дитини є адекватна самооцінка і рівень домагань має відповідати реальним можливостям. Вчителі, батьки та вихователі є тими ключовими особами, які відповідають за формування мотиваційної готовності до школи. Дитячий садок зобов'язаний донести до батьків значення дошкільного періоду в загальному розвитку дитини. А в свою чергу батьки мають намагатись познайомити дитину з навколишнім середовищем та дати їй певні уявлення і знання про людей, світ в цілому. Тому з'являється ще одна проблема, яка на сьогоднішній день є досить глобальною. Це проблема сім'ї. [23 с.49]

Вчитель оцінює якість навчання та знання дитини і саме його оцінка впливає на формування самооцінки дитини. Як зазначають психологи, близько 50% учнів - шестирічок орієнтуються на самооцінку, що впливає на формування мотиву навчання (табл. 1.1).

*Таблиця 1.1*

**Характеристика учнів, що добре вчаться і тих, які погано вчаться та вплив самооцінки на формування мотивації**

| <b><i>Школярі, які гарно вчаться</i></b>                                           | <b><i>Школярі, які погано вчаться</i></b>                                                                 |
|------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Виокремлюють цікавість уроків, вагому цінність знань, любляють складні предмети.   | Надають перевагу перервам та канікулам, люблять такі предмети як співи, малювання.                        |
| Яскраво виражений мотив досягнення успіху, мотив уникання невдачі виражений слабо. | Мотив досягнення успіху виражений слабо, мотив уникання невдачі виражений сильно і в постійному розвитку. |

|                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Хочуть добре виконати завдання, щоб отримати високу оцінку або похвалу від батьків.                                                            | Бажання добре виконати завдання, щоб уникнути поганої оцінки чи покарання батьків.                                                                             |
| Постійна цікавість до пізнання нового, допитливість, що є показником пізнавальної активності. Є схильність до розв'язання проблемних ситуацій. | Інтерес до навчання ситуативний, пов'язаний з постійною новизною, зміною конкретних видів діяльності, яскравою наочністю, ігровими, а не навчальними мотивами. |

Найважливіше завдання вихователів дитсадку – сформувати мотиви навчання і позитивного відношення до школи. Адже, як зауважила Л. І. Божович, важливим аспектом успішності у навчанні є розвиток мотиваційної сфери дитини, яку потрібно формувати і вдосконалювати спільними зусиллями з батьками, педагогами та вихователями. [9 с. 9]

Таким чином, наступність у роботі дитячих садків та початкових шкіл щодо формування мотиваційної готовності дитини до школи забезпечується: по-перше, розумінням педагогами особливостей мотивації дітей сьомого року життя, необхідності формування мотиваційної готовності до навчання у школі та відповідної роботи у цьому напрямку; по-друге, готовністю вчителів початкової школи, враховуючи особливості мотиваційної сфери першокласників, на основі сформованої мотиваційної готовності продовжувати розвиток зачатків пізнавальної мотивації навчання. Робота у цьому напрямку потребує зусиль двох освітянських ланок – дитячих садків та початкових шкіл, і повинна бути конструктивною та систематичною.

### **Висновки до першого розділу**

1. Визначено сутнісний зміст поняття «психологічна готовність дитини до школи» та охарактеризовано його як актуальну психолого-педагогічну проблему. Найважливіший аспект психологічної готовності до навчання є рівень розвитку дитини, а саме участь у діяльності класу, вміння

пристосовуватись до нових вимог та умов, які пропонуються вчителями і школою. Психологічна готовність дитини до навчання – це один з найважливіших підсумків психічного розвитку в період дошкільного дитинства.

2. Виокремлено основні нормативні критерії психологічної готовності дитини, які включають чотири етапи визначення готовності дитини до школи: загальна, інтелектуальна (розумова), мотиваційно-вольова, особистісно-психологічна готовність.
3. Було визначено передумови успішного початку навчання дитини: дозрівання організму дитини, а саме його нервової системи, ступінь розвитку психічних процесів, рівень сформованості особистості. Також щоб дитина добре навчалася вона має мати добре розвинену мову (володіння зв'язною мовою, всіння чітко поставити питання) і математичні уявлення (високий ступінь орієнтування на сенсорні ознаки предметів).
4. Формувати мотивацію навчання першокласників досить складно, оскільки вона має певні особливості. Є дві групи мотивів навчання: соціальні мотиви навчання, мотиви, які є пов'язаними з навчанням.
5. Найважливішим завданням вихователів дитсадку є формування мотивів навчання і позитивного відношення до школи. Бо важливим аспектом успішності у навчанні є розвиток мотиваційної сфери дитини, яку потрібно формувати і вдосконалювати за допомогою батьків, педагогів та вихователів.

## **РОЗДІЛ 2**

### **ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ**

#### **2.1. Фізіологічна готовність дитини до навчання у школі**

Зараз у системі освіти висувуються підвищені вимоги до дітей. Це явище можна пояснити високим зростанням теоретичної насиченості навчальних програм. Щоб добре засвоїти ці програми дошкільник має мати добре розвинену швидку реакцію, концентрацію уваги, вміння тривалий час витримувати різного роду навантаження. Але на даний час панують тривожні тенденції, які продовжуються посилюватись. Вони пов'язані з аналізом стану здоров'я дошкільників, рівнями розвитку фізичних і рухових можливостей дітей. Однак зараз діагностика готовності дітей до навчання проводиться тільки в психологічному аспекті. А тому фізичне виховання дітей майже не розглядається як одна з важливих передумов готовності дошкільника до навантажень у школі. [15 с. 68]

Рухові можливості, рівень розвитку моторики, ступінь відповідності фізичних можливостей віковим нормам можна виявити за допомогою поглибленого вивчення фізичної підготовленості дитини. Також це дасть змогу виокремити причини відставання або випередження в засвоєнні програми і визначити педагогічні шляхи, які будуть сприяти оптимізації рухової активності.

Оскільки рухова активність – це частина способу життя і поведінки дитини, то вона також є одним з основних показників фізичної готовності дітей. Вона дозволяє підвищити розумову і фізичну працездатність допомагає покращити емоційний стан, спонукає до загального розвитку дітей у фізичному і психологічному аспектах, а також зміцненню їх здоров'я. [20 с.181]

Також про фізичну підготовленість не можна говорити без врахування стану здоров'я дітей та рівня морфофункціонального і психомоторного розвитку. Основними характеристиками стану здоров'я дитини є наявність захворювань, здатність організму боротись з несприятливими умовами зовнішнього середовища, ступінь та гармонійність фізичного розвитку, фізіологічні реакції різних систем організму на фізичні навантаження. На основі цих характеристик можна розподілити дітей старшого дошкільного віку на три групи здоров'я: основну, підготовчу та спеціальну. [18 с.10]

Ні педагоги, ні батьки не звертають увагу на фізичну готовність, бо їм більше цікавий інтелектуальний розвиток дитини, оскільки школа пред'являє вимоги до випускника дошкільної установи. Навіть зараз при вступі у школу взагалі не розглядається стан здоров'я дитини і фізична готовність до навчального процесу, бо і на дошкільному етапі ці аспекти не бралися до уваги, а деколи зовсім не враховувались під час процесу виховання дитини у дитсадку хоч за це і повинен відповідати інструктор з фізичного виховання, бо це є одною з основних передумов успішного навчання дитини у школі.[23]

Фізична готовність означає, що за своїм фізичним розвитком і станом здоров'я дитина може витримати різні навчальні навантаження. Першокласнику важко звикнути до шкільного нового для нього режиму, оскільки йому потрібно навчитись зберігати протягом певного часу нерухому позу, привикнути до тривалості уроків і надмірної інтелектуалізації, контролювати свою поведінку. Також учні часто перевтомлюються через те, що їм довго потрібно зосереджувати увагу на одному об'єкті. Тому, переваги міцного здоров'я над більш слабким тут очевидні. [12]

Добре розвинуті здорові діти швидко пристосовуються до нових умов, не докладаючи особливих зусиль: виявляють належну працьовитість, швидко відновлюють сили після короткої перерви. Ослаблені діти дуже швидко перевтомлюються та сильніше виснажуються. Проте зрештою всі звикають до нового режису, але одним це дається набагато легше, ніж іншим.

Діти, які при народженні перенесли внутрішньочерепну травму або асфікцію, не можуть бути фізично підготовленими до навантажень, які чекають на них школі. Також складності під час навчання сильно впливають на нервову систему. [18 с.11]

Таким дітям притаманна схильність до конфліктів, впертості, непослуху, мають не добре розвинену пам'ять, слабку увагу, важко сприймають новий матеріал без повторних пояснень і часто не встигають. Тому, до таких дітей має бути більш особливе чуйне ставлення, але не потрібно їх виділяти з-поміж інших. Але батьки часто не розуміють особливих потреб таких дітей і вимагають від них хороших оцінок, деколи навіть застосовують фізичну силу. Тоді у дітей формується низька самооцінка та невпевненість у собі. Дитина у якої є порушення центральної нервової системи запізнюється в розвитку на рік-два і тому важливо, щоб вона пішла у школу пізніше, так буде краще для дитини. Також діти, які хворі на бронхіальну астму, хронічний бронхіт, ревматизм або ті, які перенесли заразні чи інші захворювання з ускладненнями, а також нервові, з туберкульозною інтоксикацією потребують особливої уваги і розуміння від батьків та педагогів. Всі діти – і здорові, і ослаблені – впродовж дня і тижня втомлюються. В цей час спостерігається зниження працездатності під тиском навчального навантаження. Найбільш це явище помітне у дітей на початку і в кінці навчального тижня. Тому має бути індивідуальний підхід до кожної такої дитини. Їм необхідна наявність нормального режиму відпочинку, правильного харчування, перебування на свіжому повітрі. Однак дуже часто батьки забувають про реальні можливості дітей на цьому віковому періоді і заставляють їх відвідувати заняття з музики, танці та гуртки в яких вивчають іноземні мови. [14 с.55]

Буває коли захворіла дитина до неї починають краще ставитись, турботливо доглядають, але коли вона одужує все стає на свої місця й посилена увага до неї кудись зникає. Тоді в дитини формується почуття неповноцінності. Вона може невчасно поїсти, мало гуляє, втомлюється від

надмірних вимог дорослих та від навчання. А потім батьки дивуються, чому їх дитина слабка і погано вчиться. Деколи буває достатньо провести ряд звичайних заходів, які зміцнять здоров'я дитини, протягом року або хоча б кількох місяців перед школою, і це загартує дитину та допоможе швидше адаптуватись до нових умов життя.

Добре чинять ті батьки, які перед початком навчання у школі їдуть з дітьми на відпочинок у село або просто проводять час за містом – у лісі, на річці, в парку. Під час відпустки набагато легше простежити за самопочуттям дитини і вчасно усунути все, що може їй зашкодити. Рациональний режим харчування, сну, правильне чергування рухливих і спокійних ігор, свіже повітря лікують навіть краще ніж медичні препарати. [28 с.126]

За програму формування фізичної підготовленості старших дошкільників до шкільного навчання відповідає інструктор з фізичного виховання. Якраз найвагомішою ціллю роботи дитсадка або іншої дошкільної установи є саме формування психологічної готовності дитини до навчання, яке пов'язане з фізичною. Мета веде за собою визначення задач, вирішення яких повинно здійснюватись через систему засобів, методів і форм роботи. Реальний успіх цієї роботи можливий за умови взаємодії медичної, психологічної, педагогічної і методичної служб дошкільної установи на всіх етапах формування фізичної готовності дітей до навантажень, які будуть у школі. [19 с.151]

Батьки майбутнього учня мають співпрацювати і поєднувати свої зусилля з зусиллями працівників дошкільних установ. Переважна більшість батьків та педагогів на етапі підготовки до навчання не переймаються фізичним розвитком дитини або ж просто не надають цьому великого значення. Саме тому потрібно проводити бесіди з батьками з метою забезпечення просвітницької роботи про фізичну підготовленість дитини. [23 с. 49; 33а]

Такою ж необхідною є і співпраця дитсадка і школи. Бо школа зобов'язана забезпечити реалізацію наступності в роботі з фізичного виховання дітей. Ця проблема є однією з найважливіших в концепції безперервної освіти. Основою успішного навчання у школі є збереження самоцінності дошкільного дитинства, сформованість базових особистісних якостей дитини та забезпечення її повноцінного фізичного розвитку. Ці передумови формуються на дошкільному етапі освіти. Школа повинна враховувати можливості дитини дошкільного віку і працювати, опираючись на його інтелектуальний та фізичний потенціал, а також не забувати про необхідність розвитку цього потенціалу. [9 с.8]

Таким чином, одною з основних задач роботи вихователя фізичного виховання є формування фізичної готовності старших дошкільників до навчання у школі. І тому щоб успішно їх розв'язати, необхідно усунути ряд проблем, які зумовлені як станом науково-методичного забезпечення (розробка діагностичних програм, виокремлення критеріїв, що дають змогу говорити про рівень розвитку кожного компонента), так і зміною позиції дошкільного навчального закладу й сім'ї до даної проблеми.

## **2.2. Особистісна та інтелектуальна готовність до шкільного навчання**

Одним з основних компонентів психічного розвитку дитини є її особистісна готовність до навчання. Вона проявляється у ставленні дошкільняти до навчання, вчителя, самого себе. Вступаючи до школи, дитина повинна бути готовою до переходу від ігрової діяльності до навчальної, до нових умов життя та взаємин з старшими, а ще до посиленої інтелектуальної праці. [20 с.177]

*Перша важлива умова готовності дитини до постійної праці - вміння підпорядковувати свої дії виконанню навчальної задачі.*

Часто недостатній вольовий розвиток є причиною неуспішного навчання школярів. Діти з слабкою волею не можуть легко та швидко пристосуватись до вимог школи, їм важко контролювати свою поведінку і емоції. Провідним чинником вольового потенціалу дитини виступає спілкування з ровесниками та старшими. Референтна особа для дитини є взірцем, який здійснює потужний вплив на її поведінку. Якщо у дошкільника буде еталон поведінки, то він намагатиметься бути більш стриманим і відповідати йому, а також буде докладати чималих зусиль для цього. [21 с.171]

Успішність навчання в школі великою мірою залежить від здатності учня сприймати умовність навчальної ситуації, підтримувати рольові стосунки «учитель — учень».

Якщо у дитини буде низький рівень довільності, то вона не зможе усвідомити навчальну задачу в його специфічному значенні. Поставлені такій дитині запитання будуть сприйматись як привід до побутового спілкування. Вона часто не називає учителя на ім'я та по-батькові, з легкістю може раптово перервати хід уроку зауваженнями, що не стосуються теми заняття.

Учень, виконуючи правила в групових іграх, формує механізм підпорядкування. Найчастіше така гра характеризується двобічною формою контролю. [29]

*Друга складова особистісної готовності до школи — вміння дитини будувати стосунки з ровесниками.*

Процес шкільного навчання характеризується колективним характером. Він передбачає взаємодію та співпрацю всіх його учасників. Таким чином, школяр має навчитись правилам поведінки з іншими учнями. Дитина зобов'язана вміти співвідносити власні інтереси з інтересами інших дітей та встановлювати з ровесниками партнерські стосунки. Оволодіння цими правилами забезпечує гуманістичну спрямованість особистості.

Дитина, яка не вміє з повагою ставитись до оточуючих, не дотримується правил спілкування з однолітками, не дослуховує відповіді інших учнів є конфліктною, заздрісною, часто агресивною. Все це гальмує їх адаптацію до

нових соціальних умов, входження в дитячий колектив. Отже, дуже важливо для дитини є знати критерії норм спілкування та необхідність їх дотримання. [32 с.30]

*Третя складова особистісної готовності до школи – розвинута самосвідомість, тобто ставлення дитини до себе.*

Самосвідомість формується у віці трьох років і є тісно пов'язаною з самооцінкою. Найкраще це проявляється у тому, як школяр оцінює власні успіхи та невдачі, свої якості та можливості. Часто буває, що самооцінка в дітей цього віку є завищеною, але це зумовлено специфікою даного вікового періоду. Однак є випадки коли в деяких дітей занижена самооцінка, а це є однією з передумов неуспішного навчання, бо сприяє виникненню страху невдачі та почуття тривоги. Розвиток у дитини впевненості в собі, формування почуття особистої гідності досягаються створенням для неї «ситуації успіху»: вихователь поведінкою має показувати дошкільнику, що розуміє його, радіє успіхам і співчуває невдачам свого вихованця.

Потрібно допомагати дитині повірити в себе і свої можливості, щоб у неї не було низької самооцінки. Для цього потрібно часто її хвалити і ніколи не кричати на неї, якщо вона допустила помилку, а допомогти уникнути такої ситуації. [3 с.101]

Коли мова йде про розумовий розвиток і його рівні, то звертають увагу на сукупність знань, вмінь і освоєних дій, які, власне, і були сформовані під час процесу надбання цих знань і вмінь. Це існуюче придбання дає основу для засвоєння нових знань та умінь, виникнення і функціонування нових розумових дій. Хоч інтелектуальний розвиток не займає чільне місце в дитячій психіці, але можна сказати, що саме поступовий розвиток інтелекту відкриває перед дитиною подальші щаблі в його дозріванні. [31 с.32]

Характеристика інтелектуальної готовності до школи є досить глобальною. Перед тим як йти до школи дитина має знати свою адресу, назву міста, де вона проживає; знати імена та по-батькові своїх рідних і близьких, ким і де вони працюють; добре орієнтуватися на дворі; знати дорогу до

власного дому; знати пори року і місяці, дні тижня; розрізняти основні види дерев, квітів, тварин. Дитина повинна орієнтуватися в часі, просторі і в соціальному середовищі в якому перебуває. [33 с.60]

Спостерігаючи природу, події навколишнього життя, діти вчаться знаходити просторово-часові і причинно-наслідкові зв'язки, підсумовувати, робити висновки.

Дитина зобов'язана:

1. Знати про свою сім'ю, побут.
2. Володіти певними знаннями про навколишній світ.
3. Вміти висловлювати власні думки, робити висновки.

Багато дошкільнят не володіють цими знаннями, а їх батьки думають що спеціального навчання тут не потрібно. Проте це не так. Навіть коли у дитини є велика кількість знань, то вони не включають загальну картину світу, бувають не систематизовані і нерідко поверхневі. Тому, знання про навколишнє середовище в дітей мають формуватися структурно і під наглядом батьків. [28 с.99]

Хоч шестирічки і вміють логічно мислити, але їм зручніше користуватись образним мисленням, основою якого є реальні дії з предметами, уявлення про схеми, креслення, моделі. [24]

Щоб бути інтелектуально готовою до школи в дитини також мають бути сформовані певні вміння. Наприклад, вміння виділити навчальну задачу. Це вимагає від дитини здатності дивуватися і шукати причину поміченої нею схожості і відмінності предметів, їх нових властивостей.

У дитини повинна бути розвинена розмовна мова. Вона повинна висловлювати свої думки ясно, передавати зв'язно те, що чула, кого зустріла на прогулянці, на святі. Дитина повинна вміти виділити в оповіданні головне, передавати розповідь за певним планом. Важливо, щоб дитина хотіла дізнатися щось нове. Повинен бути вихований інтерес до нових фактів, явищ життя. Всі психічні процеси повинні бути досить розвинені. Дитина повинна вміти зосередити увагу на різній роботі. [33 с.61]

Розвиток сприйняття, пам'яті, мислення дозволяє дитині систематично спостерігати досліджувані предмети та явища, дозволяє йому виділяти в предметах і явищах суттєві особливості, міркувати й робити висновки. [14 с.301]

До 6-7 років діти говорять багато, але мова їх ситуативна. Вони не ускладнюють себе повним описом, а обходяться обривками, доповнюючи елементами дії все, що упущено в оповіданні. До першого класу у дитини має бути розвинені такі властивості уваги:

- зосередження уваги (має вміти зосереджувати увагу на об'єкті на 10-15 хв.)
- переключення уваги з одного виду діяльності до іншого.

Таким чином, інтелектуальна готовність до навчання в школі являє собою певний рівень розвитку пізнавальних процесів. Інтелектуальна готовність дитини до школи полягає в визначеному кругозорі, запасі конкретних знань, в розумінні основних закономірностей.

### **2.3. Соціальна готовність дитини до шкільного навчання**

Мотивація до навчання є одним з найвагоміших показників соціального аспекту шкільної готовності. Вона проявляється у бажанні дитини навчатися, засвоювати нові знання, дізнаватись щось нове про навколишню діяльність, у схильності до вимог дорослих. Але у сфері мотивацій відбуваються значні та помітні зміни. В кінці старшого дошкільного віку формується субординація: один мотив стає провідним. [10]

Перехід від одного етапу розвитку до іншого характеризується зміною умов життя у розвитку дитини. У дитини формується нова система зв'язку з навколишнім середовищем та соціальною дійсністю. Ці зміни впливають на перебудову психічних процесів та зміну пріоритетів. Провідним психічним процесом є сприймання. Дитина стає частиною системи соціальних відносин у школі, в якій панують нові вимоги.

Соціальна готовність включає в себе потребу дитини в спілкуванні з ровесниками і вмінні знаходити контакт між членами групи, а також необхідність дотримуватись правил, встановлених у колективі. [1]

Найважливіші показники соціальної готовності:

- бажання дитини отримувати нові знання;
- уміння підкорятись і слухати дорослих;
- вміння знаходити спільну мову;
- сформовані навички співробітництва;
- намагання довести розпочату роботу остаточно;
- вміння швидко адаптовуватись до нових умов життя;
- здатність самостійно приймати рішення;
- елементи вольової поведінки.

Якщо у дитини будуть ці якості, то вона з легкістю адаптується до нового соціального середовища. Також вони допомагають створити сприятливі умови для подальшого навчання дитини у школі. Дошкільник має мати сформовану соціальну позицію. Без неї йому буде важко навіть якщо він добре інтелектуально розвинений. Батьки мають приділяти особливу увагу соціальним навичкам, які є необхідними в шкільному житті. Вони зобов'язані допомогти дитині навчитись встановлювати контакти з однолітками, а також створити таку обстановку вдома, щоб дитина хотіла йти до школи. Соціальна готовність характеризується певними нормативними критеріями, які визначають готовність дитини до навчання у школі (табл.2.1).

Таблиця 2.1

### Основні критерії соціальної готовності дитини до навчання у школі

| Соціальна готовність                |                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Комунікативна компетентність</b> | <p><i>Передумови:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• існування потреби та бажання дитини у спілкуванні з ровесниками і старшими;</li> <li>• наявність позитивного ставлення до комунікативної діяльності;</li> </ul> |

## Продовження таблиці 2.1

| <b>Соціальна готовність</b>         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Комунікативна компетентність</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• формування комунікативних рис характеру – комунікабельність, співпереживання, дружелюбність.</li> </ul> <p><i>Знання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• знання та розуміння мовленнєвої культури спілкування;</li> <li>• знання та розуміння невербального спілкування;</li> </ul> <p><i>Вміння та навички:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• сформованість навичок спілкування, уміння вступати в контакт з ровесниками і з старшими;</li> <li>• уміння гармонійно поєднувати вербальні та невербальні засоби спілкування;</li> <li>• довільність у спілкуванні з дорослими;</li> </ul> <p>здатність до партнерства.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Соціальна компетентність</b>     | <p><i>Передумови:</i> усвідомлення свого соціального «Я»;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• вміння почувати себе впевнено поза межами дому</li> </ul> <p><i>Знання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• знання основних норм і правил поведінки в соціальному середовищі;</li> <li>• розуміння ролі вчителя, що відрізняється від ролі вихователя та матері;</li> <li>• розуміння своєї соціальної ролі майбутнього учня, для якого провідна діяльність – навчання.</li> </ul> <p><i>Вміння та навички:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• розвиток навичок суспільного життя, дотримання правил і норм поведінки;</li> <li>• вміння адекватно оцінювати вчинки інших відповідно до норм поведінки;</li> <li>• здатність і готовність до спільної роботи;</li> <li>• вміння встановлювати відносини з ровесниками під час спільної діяльності;</li> <li>• вміння поводити себе згідно з правилами групи;</li> <li>• здатність знаходити своє місце в групі;</li> <li>• здатність виконувати роль учня в ситуації шкільного навчання;</li> <li>• розвиток обов'язкових трудових вмінь і навичок;</li> <li>• розвиток навичок самообслуговування.</li> </ul> |

## Висновки до другого розділу

1. Щоб успішно навчатись дошкільник має мати добре розвинену швидку реакцію, концентрацію уваги, вміння тривалий час витримувати різного роду навантаження. Але фізичне виховання дітей майже не розглядається як одна з важливих передумов готовності дошкільника до навантажень у школі. Ця проблема є однією з найважливіших в концепції безперервної освіти. Одною з основ успішного навчання у школі є забезпечення повноцінного фізичного розвитку дитини.

2. Формування фізичної готовності старших дошкільників до навчання у школі є однією з основних задач роботи вихователя фізичного виховання. Найвагомішою ціллю роботи дитсадка або іншої дошкільної установи є саме формування психологічної готовності дитини до навчання, яке пов'язане з фізичною.

3. Існують три складові особистісної готовності до школи: вміння підпорядковувати свої дії виконанню навчальної задачі; вміння дитини встановлювати зв'язки з ровесниками; розвинута самосвідомість, тобто ставлення дитини до себе.

4. Інтелектуальна готовність до навчання в школі – це ступінь розвитку пізнавальних процесів. Для успішного навчання дитини у школі в неї має бути добре розвинена розмовна мова і вміння чітко поставити питання. Вона повинна висловлювати свої думки ясно, передавати зв'язно свої почуття або те, що чула чи бачила. Дитина повинна вміти виділити в тексті головну частину, передавати розповідь за певним планом.

5. Соціальна готовність характеризується потребою дитини в спілкуванні з дорослими та однолітками. Також у першокласника має бути ряд якостей, які йому допоможуть швидко адаптуватись до нових умов життя.

## РОЗДІЛ 3

### ДІАГНОСТИКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ

#### 3.1. Аналіз і систематика методик виявлення психологічної готовності дошкільника до навчання

Діагностика психологічної готовності до шкільного навчання вперше почала застосовуватися за кордоном. В зарубіжних дослідженнях вона часто позначається як діагностика шкільної зрілості. Традиційно виділяється три аспекти шкільної зрілості: інтелектуальний, емоційний та соціальний. [15 с.71]

На основі вибраних параметрів створюються тести визначення готовності дитини до школи. Американські дослідники цієї проблеми в основному цікавляться інтелектуальними можливостями дітей в цілому. Це можна помітити в створених ними тестах, що показують розвиток дитини в сфері мислення, пам'яті, сприйняття та інших психічних функцій. Серед найвідоміших зарубіжних тестів визначення шкільної зрілості, можна назвати "Орієнтаційний тест шкільної зрілості" Керна-Ірасека і тест Г. Вітцлака "Здатність до навчання в школі". Я. Ірасек провів дослідження щодо встановлення зв'язку між успішністю виконання тесту шкільної зрілості та успішності в подальшому навчанні. Виявилось, що діти, які гарно пройшли тест, як правило, добре навчаються в школі, але ті діти, які погано справились з тестом, не встигають адаптуватись у школі, а це заважає їх навчанню. Тест Керна-Ірасека можна застосовувати і в групі, і індивідуально.

До найбільш відомих вітчизняних методик виявлення психологічної готовності до навчання у школі відносяться методи, які виявляють психологічні відхилення, які в загальному базуються на положеннях Д.Б. Ельконіна про завдання діагностики психічного розвитку в перехідних періодах. Він вважав, що для розуміння психічного розвитку в перехідні періоди діагностична схема повинна включати в себе виявлення як

новоутворення вікового періоду, так і появу та ступінь розвитку симптомів, що характеризують настання наступного періоду. При переході від старшого дошкільного віку до молодшого шкільного потрібно діагностувати:

- формування ігрової діяльності: її основні структурні компоненти (рівень дотримування правил гри, співвідношення ролі та заданих) та рівень розвитку наочно-образного мислення, пізнавальних мотивів, використання символічних засобів;
- втрату безпосередності в соціальних відносинах, узагальнення переживань, пов'язаних з оцінкою, розвиток самоконтролю.

Ельконін стверджував, що предметом такої діагностики стають не окремі психічні процеси чи функції, а операційні одиниці діяльності. З його точки зору, це створює значно більшу конкретність діагностики і дає можливість на її основі визначити потрібну корекцію при виявленні відсталості у психічному розвитку [11 с.49].

Існуючі методики визначення передумов оволодіння навчальною діяльністю фактично відповідають цьому методологічному принципу. Серед них методика "Візерунок" Л.І. Цеханської, методика "Графічний диктант" Д.Б. Ельконіна, методика "Малювання по крапкам" А.Л. Венгера. [8 с.3]

Крім методів, що визначають формування психологічних передумов навчання, використовуються тести на виявлення шкільної зрілості, які складаються з різних шкал, що визначають розвиток дитини в різних сферах. Прикладом можуть бути інтелектуальні шкали естонського психолога П.Я. Кеаса, спрямовані на визначення розвитку уявлення, логічного та просторового мислення. Досить ефективною для обстеження дітей на готовність до шкільного навчання є методика М.Н. Костикової. Авторка пропонує орієнтуватись не на результат тестового випробування, а на процес вирішення, аналізуючи при цьому складності, які постають у дітей під час виконання тесту, і ті види допомоги, які потрібні їм для успішного виконання завдання. Під труднощами розуміються будь-які зупинки в виконанні завдань, будь-які неправильні їх виконання, перевищення середнього

часового показника. Труднощі свідчать про те, що дитина не може виконати експериментальне завдання згідно з нормами. У тих випадках, коли дитина не може самотійно подолати труднощі, експериментатор починає створювати умови для їх подолання. Під умовами подолання труднощів передбачаються різні види допомоги, які надаються дітям у процесі роботи. В кожному конкретному випадку допомога здійснюється в такому обсязі та якості, які необхідні для подолання дитиною складностей. [15 с.70]

М. Н. Костикова виділяє п'ять видів допомоги: стимулююча, емоційно-регулююча, спрямовуюча, організуюча та навчальна. Кожна з них характеризується певним рівнем і якістю втручання дослідника в роботу дитини. Результат методики не тільки виявляє ступінь психічного розвитку дитини, а дає змогу визначити індивідуальний підхід до навчання дитини. Цю методику має проводити тільки висококваліфікований психолог з досвідом роботи. [11 с.49]

Незважаючи на різноманіття наявних методик визначення готовності дітей до шкільного навчання, психологи продовжують пошук більш досконалих діагностичних програм, що відповідають наступним вимогам:

- 1) обстеження не повинно бути надто тривалим, так як воно повинно вписатися в часові рамки запису дітей в школу (квітень-травень);
- 2) методики повинні давати інформацію про мотиваційну готовність дітей до школи;
- 3) програма обстеження повинна містити необхідні та достатні компоненти готовності дитини до школи.

В 5-6 річному віці активно розширюється обсяг знань дитини, а в зв'язку з цим змінюється і характер його розумової діяльності, яка базується на розумінні, на активному аналізі та синтезі. З розвитком мислення аналіз стає все більш детальним, а синтез все більш загальним і точним. Діти вже здатні з'ясувати зв'язок між навколишніми предметами та явищами, причинами тих чи інших подій. Також з'являються зачатки словесно-

логічного мислення. Увага першокласника стає все менш розсіяною, більш стійкою. [24 с.20]

Починається розвиток мовлення дитини, який характеризується багатим словесним запасом та складною структурою. Головним для дитини стає прагнення придбати нові знання та вміння, діти цього віку люблять вчитись, якщо навчання проходить в ігровій формі. [7 с.10]

### **3.2. Програма корекції деструктивних родинних взаєностосунків, що виникають між підлітками і їхніми батьками**

Актуальність програми психологічної готовності дітей до школи пов'язана з перетвореннями, які відбуваються у сучасній освіті: маємо нові різноманітні програми навчання, видозмінилася сама структура викладу матеріалу, складніші вимоги пред'являються дітям, що йдуть в перший клас. Не кожна дитина на момент початку навчання досягає того рівня психологічної зрілості, який дав би змогу їй легко та швидко адаптуватись до нових умов життя. Такі діти потребують навчальної мотивації, розвитку словесно-логічного мислення та довірливої уваги в пам'яті.

#### **Програма «Психологічна готовність до школи»**

Ціль програми – психологічна підготовки дитини до початку навчання.

##### *Завдання програми*

Навчальні:

- Підвищення мотивації до шкільного навчання;
- Підвищення інтересу до навчання в школі;

Виховні:

- Виховання культури поведінки і спілкування в соціумі.

Розвиваючі:

- Формування навичок довірливої регуляції емоцій і поведінки;
- Розвиток впевненості в собі;

- Розвиток інтелектуальних процесів психіки дитини (мислення, увагу, пам'ять, мова).
- Розвиток емоційно-вольової сфери;
- Розвиток комунікативних навичок.

Програма складається з семи блоків:

#### 1. Регуляція емоцій поведінки.

Основне завдання – розвиток довільної регуляції діяльності дітей. З одного боку це пов'язано з формуванням довільної уваги, пам'яті і мислення як найважливіших компонентів навчальної діяльності, з іншого боку, з умінням регулювати свою поведінку і емоційний стан. У цьому блоці використовуються розвиваючі завдання та ігри спрямовані на вміння підпорядковувати свою діяльність і поведінку заданим правилам, вимогам і інструкціям. Вправи, спрямовані на розвиток здатності регулювати свій стан, контролювати прояв емоцій і справлятися з переживаннями. Використовуються вправи на напругу розслаблення, саморегуляцію.

#### 2. Розвиток творчих здібностей.

Основне завдання – розкриття творчого потенціалу дитини, а також підвищення його здатності до нестандартного мислення і поведінки. У програмі використовуються елементи арт-терапії: малювання, аплікація, оригамі, гра з піском – все те, що сприяє розкриттю і прояву його внутрішнього світу, почуттів, переживань, ідей і думок.

#### 3. Підвищення самооцінки і впевненості

Основне завдання – підвищення впевненості, адекватної самооцінки дитини в ситуаціях взаємодії. Використовуються змагальні ігри та творчі завдання, де необхідно виступати перед іншими дітьми, ділитися своїми переживаннями, почуттями і розповідати про себе.

#### 4. Успішне спілкування з однолітками і дорослими

Основне завдання – розвиток комунікативних навичок спілкування дітей і розширення їх досвіду соціальної взаємодії як з однолітками, так і з дорослими. У кожне заняття включаються вправи та ігри, спрямовані на

вміння встановлювати стосунки, слухати іншу людину, навчитися пояснювати і відстоювати свою позицію. Ігри спрямовані на вирішення завдання командою: створення спільної побудови, малюнка, постановки.

#### 5. Розвиток інтелектуальної сфери

Основне завдання – розвиток пам'яті, мислення, уваги, сприйняття дитини. Велика увага приділяється індивідуальній роботі з кожним членом групи, тому при розподілі завдань враховуються індивідуальні особливості кожної дитини. Використовуються завдання на розвиток концентрації, перемикавання, розподілу уваги. Пропонуються ігри, спрямовані на розвиток довільної пам'яті і вправи, пов'язані з розвитком форм, операцій і видів мислення.

#### 6. Етикет і розвиток мови

Основне завдання – розвиток здатності чітко і ясно формулювати свої думки, висловлювати та аргументувати свою точку зору. Використовуються ігри і завдання, де необхідно разом домовитися або обговорити щось, вправи на опис і переказ.

#### 7. Готовність до ролі учня

Основне завдання – формування у дитини готовності до прийняття нової соціальної позиції (ролі школяра), новим правам і обов'язкам. У цьому блоці використовуються завдання і вправи, які пов'язані з відтворенням шкільних ситуацій.

Загальна тривалість курсу: 5 місяців, 1 заняття в тиждень. Тривалість заняття: 30 хвилин. Вид дитячої групи – група дітей профільна, має постійний склад. Набір дітей проводиться у вільному порядку. Заняття проводяться по групах. Наповнюваність - до 10 осіб, що дозволяє продуктивно вести як групову, так і індивідуальну роботу з дітьми.

Підготовка дітей до школи - завдання комплексне, багатогранне, що охоплює всі сфери життя дитини. Одним з важливих аспектів, пов'язаних зі створенням даної програми, є триваючий розвиток особистості дитини і її пізнавальних процесів, що лежать в основі успішної навчальної діяльності в майбутньому.

Таблиця 3.1

**Тематичний план програми  
«Психологічна готовність дитини до навчання»**

| № | Розділи програми                              | Загальна кількість годин | Кількість годин |          |
|---|-----------------------------------------------|--------------------------|-----------------|----------|
|   |                                               |                          | Теорія          | Практика |
| 1 | Початкове заняття                             | 1                        | 0,5             | 0,5      |
| 2 | Регуляція емоцій поведінки                    | 5                        | 1               | 4        |
| 3 | Розвиток творчих здібностей                   | 5                        | 1               | 4        |
| 4 | Підвищення самооцінки і впевненості           | 5                        | 1               | 4        |
| 5 | Успішне спілкування з однолітками і дорослими | 6,5                      | 1,5             | 5        |
| 6 | Розвиток інтелектуальної сфери                | 3,5                      | 0,5             | 3        |
| 7 | Етикет і розвиток мови                        | 2                        | 1               | 1        |
| 8 | Готовність до ролі учня                       | 4                        | 1               | 3        |
|   | Загально:                                     | 32                       | 7,5             | 24,5     |

**Висновки до третього розділу**

1. У дитини, що надходить в школу, повинні бути сформовані певний рівень розвитку пізнавальних інтересів, готовність до зміни соціальної позиції, бажання вчитися; крім того повинна бути сформована адекватна позитивна самооцінка. Сукупність зазначених психологічних властивостей і якостей і складає психологічну готовність до шкільного навчання.
2. Основним критерієм психологічної готовності до школи в працях Л. І. Божович виступає новоутворення «внутрішня позиція школяра», що представляє собою нове ставлення дитини до навколишнього середовища, що виникає в результаті сплаву пізнавальної потреби і потреби в спілкуванні з дорослим на новому рівні.

3. Метою підготовки до навчання є забезпечення всебічного розвитку дітей 5-7річного віку, що дозволяє їм успішно опанувати шкільну програму. Підготовка до школи націлена на охорону психічного і соматичного здоров'я дітей, на усунення різнорівневої підготовки до школи, виключення дублювання шкільної програми. Перехід від дошкільного до шкільного віку визначає зміну провідної діяльності. Закономірності руху від гри до навчання визначаються основними новоутвореннями, які виникають при переході від дошкільного віку до молодшого шкільного віку.
4. Результати програми «Психологічної готовності до дітей» повинні бути так би мовити занесені в карту психологічного розвитку малюка, яка, м'яко кажучи, іменується як би психічна карта. На першій сторінці фіксуються формальні дані про дитину: прізвище, ім'я, дата народження, відомості про сім'ю, клас.
5. Основна мета обстеження малюка при прийомі в школу – виявлення його індивідуальних особливостей. Всім відомо про те, що якщо обстежувана дитина, що потребує спеціальної розвиваючої роботи, то в психічній карті потрібно, врешті-решт, заповнити всі рубрики, що відображають його розвиток на момент обстеження, зафіксувати, як ми звикли говорити, головні труднощі малюка і так сказати розробити план розвиваючої роботи.

## ВИСНОВКИ

1. Готовність до шкільного навчання – сукупність фізіологічних і психологічних особливостей дитини молодшого дошкільного віку. Вона має змогу успішно перейти до структурно організованого навчання у школі. Передумовами успішного навчання у школі є дозрівання нервової системи дитини та організму в цілому, а також ступінь розвитку психічних процесів і рівень сформованості особистості.

2. Найважливішим аспектом психологічної готовності до навчання у школі є рівень валового розвитку дитини, участь у діяльності класу, вміння пристосовуватись до нових вимог та умов, які пропонуються вчителем і школою. Вчитель має допомогти дітям виконати їхню роботу різного роду, тільки так проявляється процес спільної діяльності в початкових класах, який є необхідним.

3. В кожного в житті є важливі моменти. У дитини це пов'язано з переходом від ігрової діяльності до навчальної, тобто з вступом у школу. Цей етап також пов'язаний з соціальним життям дитини. Вона починає спілкуватись з новими для неї людьми: ровесниками та вчителями. Переважно всі особистісно-зорієнтовані педагогічні розробки є спрямованими на прискорення розвитку спостережливості, пізнавальних процесів, інтелектуальних здібностей, а також на особистісний розвиток дитини в цілому.

4. Фізична готовність до шкільного навчання характеризується функціональними можливостями дітей і станом їх здоров'я, які залежними від різних обставин, а також і від перинатального періоду розвитку, його генотипу і швидкості розвитку фізіологічного дозрівання. Оцінка стану здоров'я дітей при їх вступі до школи базується на великій кількості параметрів фізичного розвитку, наявності чи відсутності хронічних хвороб.

5. Розвиток емоційно-вольової сфери пов'язаний зі становленням регулятивної функції психіки. У цьому віковому періоді діти часто переживають, а також через пластичність нервових процесів у дітей часто змінюється настрій. Інтелектуальний розвиток по'язаний з навчальною діяльністю і процесом пізнання набуває особливого значення для дітей молодшого шкільного віку, бо їх уже не задовольняє ігрова діяльність.

6. Коли дошкільник йде до школи він має бути достатньо зрілим у фізіологічному і соціальному відношенні. Багато чого залежить саме від рівня розвитку пізнавальних психічних процесів. Наприклад, успішність шкільного навчання дитини. Психологічна готовність до навчання є поняттям багатограним. Вона включає в себе і знання, і вміння, і навички. Основні складові готовності до навчання у школі: інтелектуальна, особистісна і емоційно-вольова готовність. Ці компоненти відіграють надзвичайно важливу роль в розвитку дитини. Дошкільнику потрібна психологічна допомога кваліфікованого фахівця у разі недостатньої розвиненості якоїсь складової.

7. Однією з передумов успішного навчання дитини у школі є її інтелектуальна готовність. У дошкільника мають бути добре розвинені основні пізнавальні процеси, щоб навчання проходило легко і безболісно. Необхідно давати різні завдання дитині, щоб вона розвивала свої пізнавальні потреби та допомогти забезпечити їй достатній рівень розумової діяльності, а також батьки мають дати дитині велику кількість знань про навколишню дійсність для того, щоб вона була інтелектуально достатньо розвиненою. Але вчителі не мають забувати про індивідуальні особливості кожної дитини. Педагог повинен з самого початку навчальної діяльності дитини допомогти їй адаптуватись до нових умов життя. Вчитель зобов'язаний сформувати у дитини свій стиль навчальної діяльності, такої яка б підійшла її природним особливостям та ступеню готовності до нового виду навчальної діяльності.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агафонова І.Н. Психологічна готовність до школи в контексті проблеми адаптації // Київ : Початкова школа. – 1999. – № 1. – С. 61-63.
2. Андрієвський, Б. М. Проблеми готовності шестирічних дітей до навчання в школі / Б. М. Андрієвський // Педагогічний альманах : [збірник наукових праць] – Херсон : РІПО, 2010. – Випуск 5. – С. 6–9.
3. Архипова І.А. Підготовка дитини до школи. Книга для батьків майбутнього першокласника. – Єкатеринбург : Факторія – 2006. – 224 с.
4. Бушкатова Н.О. Психологічна готовність шестирічної дитини до школи / [упоряд.: К. Муліка]. – Полтава : ПОППО, 2008. – 84 с.
5. Божович Л.И. Психологические вопросы готовности ребенка к школьному образованию: учебн. пособие / Л.И. Божович. – Москва : Книга, 1992. – 123 с.
6. Большакова І. Проблеми психологічної готовності дитини до школи // Київ : Початкова школа. – 2005. – № 4. – С. 4-7.
7. Бугрименко Є.А. Шкільні труднощі благополучних дітей// Є.А. Бугрименко, Г.А. Цукерман – Москва : Книга, 1994. – 189 с.
8. Венгер Л. А. Готов ли ваш ребенок к школе? / Л. А. Венгер. – Москва : Слово, 1994. – 76 с.
9. Виноградова Н.Ф. Сучасні підходи до реалізації наступності між дошкільною та початковою ланками системи освіти – Москва: ФОРУМ: ИНФРА – 2000. – № 1; С. 7-12.
10. Вовчик-Блакитна О.О. Дитячі контакти та їх мотиви // Психологія дошкільника. Хрестоматія / Упоряд. Г. А. Урунтаева. – 2-е вид., Стереотип. – Москва : Видавничий центр «Академія», 1998. – 384 с.
11. Волков В.С. Як підготувати дитину до школи // В.С Волков, Н.В. Волкова, – Токмак : ФЕНІКС, – 2004. – 192с.
- 11а. Гірняк А. Зміст, структура та оформлення розвивального підручника / Андрій Гірняк // Психологія і суспільство. – 2002. – № 3-4. – С. 217-241.

12. Гуткіна Н.І. Психологічна готовність до школи, 4-е видання // Н.І. Гуткіна, – СПб : Пітер, 2006. – 208 с.
13. Дубровіна І.В. Готовність до школи. Керівництво практичного психолога // І.В. Дубровіна – Київ : Світич 1995. – 132 с.
14. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія: навч. посіб. // Т.В. Дуткевич – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
15. Журова Л.Є. Діагностика готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі // Л.Є. Журова, Є.Е. Кочурова, М.І. Кузнєцова – Тула: Джерельце, 1999. – 832 с.
16. Завалко Н.А. Теорія і практика індивідуалізації процесу навчання в багатоступеневою системою «дитячий садок-школа-вуз» // Н.А. Завалко, Барнаул : Азбука, 2000. – 336 с.
17. Іщенко Л. В. Логіко-математичний розвиток дітей 5–7 років : навч. посіб. // Л. В. Іщенко, – Бердянськ: БДПУ, 2010. – 144 с.
18. Каменська В.Г. Дитяча психологія з елементами психофізіології // В.Г. Каменська – Москва: ФОРУМ: ИНФРА, – 2005. – 215 с.
19. Коломинский Л.Л. Вчителю про психологію дітей шестирічного віку // Л.Л. Коломинский, Е.А. Панько, – Київ : Світич, – 1998. – 190 с.
20. Корякіна І. В. Особистісна готовність дітей 6-го року життя до школи як актуальна проблема сьогодення // І. В. Корякіна – Бердянськ : БДПУ, 2010. – № 3. – С. 176–185.
21. Кравцова Є.Є. Психологічні проблеми готовності дітей до навчання в школі // Є.Є. Кравцова, – Токмак : ФЕНІКС, 1993. – 256с.
22. Кулагіна І.Ю. Вікова психологія (Розвиток дитини від народження до 17 років) // І.Ю. Кулагіна, – Москва : УРАО, 1997. – 176 с.
23. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи: [монографія] // І. Любарська.– Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 17. – 72 с.
24. Марченко Н.А. Формування навичок міркування у дітей 5-6-річного віку // Н.А. Марченко, Херсон : РІПО, – 2001. – № 2. С. 18-20.

25. Мухіна В.С. Шестирічна дитина в школі // В.С. Мухіна, – Москва : Сфера, – 1986. – 115 с.
26. Мухіна В.С. Психологія дитинства і отрочтва // В.С. Мухіна, – Москва : Сфера, – 1998. – 448 с.
27. Немов Р.С. Психология: учеб. Для студ. Пед. Вузов: В 3 кн. – 3-е изд.- Москва : Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 3: Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики. – 632 с.
28. Ніжегородцева Н.В. Психолого-педагогічна готовність дитини до школи. // Н.В. Ніжегородцева, В.Д. Шадріков – Москва : Книга, 2001. – 256 с.
29. Овчарова Р.В. Практична психологія в початковій школі // Р.В. Овчарова – Москва : Сфера, 1996. – 240 с.
30. Покроєва Л.О. Проблема підготовки до навчання шестилітніх першокласників // Л.О. Покроєва, Київ : Початкова школа. – 2000. – № 1. – С. 7-9.
31. Проскура О.О. Підготовка дитини до розумової праці у школі // О.О. Проскура, Київ : Початкова школа. – 1997. – № 10. – С. 29-38.
32. Степанова М.І. Що таке «шкільна зрілість»? Довідник для батьків майбутнього першокласника // М.І. Степанова – Москва : ФОРУМ: ИНФРА, 1999. – 48 с.
33. Стадненко Н.А. Формування розумових дій у процесі підготовки дитини до навчання в школі // Н.А. Стадненко, Т.В. Ілляшенко, А.Р. Обухівська, Київ : Початкова школа. – 2002. – №9. С. 58-61.
- 33а. Фурман А.В. Проектування змісту і структури електронного навчально-книжкового комплексу для учнів початкової школи / Анатолій Васильович Фурман, Андрій Несторович Гірняк, Галина Степанівна Гірняк, Тамара Козлова // Вітакультурний млин. – 2014. – Модуль 16. – С. 29-39.
34. Цукерман Г.О. Адаптація первокласників к школьній життя // Г.О. Цукерман, К.Н. Поливанова, Москва : Слово – 2002. – № 6. – С. 30-54.
35. Шевченко Т.А. Вчимося фантазувати. Дошкільне виховання // Т.А. Шевченко, Київ : Світич – 1996. – №4. – С. 18-19.

## ДОДАТКИ

### Додаток А

#### Методика «Бесіда»

**Мета.** Визначити рівень мотиваційної готовності до школи, уявлення про школу та співвідношення уявлень і бажання навчатися, Інструкція виконання: визначення мотиваційної готовності дитини до навчання у школі відбувається шляхом бесіди.

Вчитель ставить нескладні запитання на тему, близьку до життєвих інтересів дитини:

1. Чи відвідуєш ти дитячий садочок?
2. Чи маєш братів і сестер, які вже ходять до школи? Чи розповідали вони тобі щось про школу?
4. Чи хочеш ти ходити до школи?
5. Як ти думаєш, що гарного, цікавого буде в школі?
6. Навіщо у школі дзвоник?

**Оцінка результатів.** Високий рівень (5 балів) – відповіді, в яких бажання йти до школи, стати школярем, навчатися подається з адекватним уявленням про школу. Наприклад, діти відповідають: "Усім потрібно навчатися у школі, щоб, коли виростеш, добре працювати", "Хто добре навчається в школі, той зможе стати лікарем, учителем, бізнесменом, юристом". Достатній рівень (4-3 бали) – відповіді, в яких бажання йти до школи, прагнення стати школярем з поверховим уявленням про школу, з окремими яскравими враженнями, неістотними для вимог школи: "У школі цікаво, там багато дітей", "Мені вже купили форму і портфель". Низький рівень (2-0 балів) – відповіді свідчать про начебто правильне уявлення дітей про вимоги, які ставить школа, і водночас викривають їхні побоювання, навіть острах: "Я боюся, що не почую, що говорить учителька", "Я, напевне, не зумію зробити те, про що вчителька говорить". З метою діагностики інтелектуальної готовності до школи пропонуємо такі методики, як: «Намалюй людину»; орієнтовний тест шкільної зрілості – вербальне мислення (за Ярославом Йєрасеком). За допомогою запитань досліджується словесно-логічне мислення та розвиток соціальних якостей дітей, пов'язаних із загальною поінформованістю.

**Рекомендації щодо підвищення рівня готовності дитини до школи**

Завданням батьків, вихователів та педагогів у процесі формування готовності дитини до школи є:

1. Вселити в дитину віру у свої сили, не здійснювати вплив, що веде до формування заниженої самооцінки.
2. Не допускати у душу дитини страху до навчання, школи.
3. Потрібно частіше хвалити дитину і підбадьорювати її.
4. Батькам та педагогам не потрібно «тренувати» дитину виконувати наведені вище завдання, необхідно розвивати розуміння завдань.
5. З метою підвищення рівня розвитку мислення і мовлення важливо навчити дитину брати участь у колективних рольових іграх.
6. Обов'язковою умовою формування готовності дитини до школи є не тільки розповідання дорослими казок дитині у період від 3 до 5 років, а й слухання дитячих версій «Колобка», «Ріпки» тощо.
7. Дорослим завжди потрібно обговорювати з дітьми прочитану книжку або переглянутий фільм.
8. У дошкільному та молодшому шкільному віці у дитини інтенсивно формується образне мислення, тому важливе значення у розвитку займають малювання, ліплення, аплікації, конструювання.